

PAPER DETAILS

TITLE: BLACK MIRROR DIZISI THE NATIONAL ANTHEM BÖLÜMÜ`NÜN GÜNDEM BELİRLEME
KURAMI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

AUTHORS: Tahsin Eren SAYAR

PAGES: 49-60

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/578069>

Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi

ISSN: 2587-2621

Volume 2 Issue 1, March 2018

BLACK MIRROR DİZİSİ "THE NATIONAL ANTHEM" BÖLÜMÜ'NÜN GÜNDEM BELİRLEME KURAMI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Analyzing Black Mirror Series 1st Episode "The National Anthem", in the Context of Agenda Setting Theory

Tahsin Eren SAYAR & Banu SAYAR**

Öz: Siyasal güçlerin etkilerini toplumlar üzerinde göstermeleriyle birlikte enformasyon araçlarının gündem belirleme ve halkı etkileme noktasında kullanılması sıklaşmaya başlamıştır. Birçok siyasi güç, özellikle basın mecraları ve sosyal medyayı kullanarak hem kitleleri etkileri altına almayı amaçlamışlar hem de fikirlerinin toplum tarafından uygulanabilir olması için çaba sarf etmişlerdir. Bu bağlamda medya araçlarının kullanılması çeşitli dizi ve sinema filmlerinde de açıkça ele alınmıştır. İngiliz yapımı Black Mirror dizisi de özellikle 1. Bölümü olan National Anthem'de bu konuya değinmiştir. Çalışma kapsamında İçerik Analizi Metodu kullanılarak; dizinin birinci bölümündeki İngiltere Başbakanı'ndan istenilen taleplerin, dizideki sosyal medya ve televizyon kanalları aracılığıyla yayınlanması sonucunda yine dizideki kitleler üzerinde ne şekilde etkiler yarattığı ve gündem belirleme kuramının buradaki etkisi irdelenmiştir. Çalışma sonucunda dizideki örnekler düşünüldüğünde; sosyal medya ve televizyonların gündem belirlemede son derece etkin olduğu, bununla birlikte her iki mecranın da kendisine has birtakım değişikliklere sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gündem Belirleme, Sosyal Medya, Televizyon, Black Mirror.

Abstract: With the effects of political powers on society, it has become common to use information tools in the agenda setting and influencing the public. Many political forces, especially media circles and social media, have tried both to influence masses and to make their ideas applicable to society. In this context, use of media tools has also been explicitly addressed in various series and films. The British-made Black Mirror series also touched on this topic, especially in the 1st section of the National Anthem. Using Content Analysis Method within the scope of the study; the effects of the agenda setting theory and the influence of the demands of the British Prime Minister in the first part of the series on the masses in the line as a result of publishing through the social media and television channels in the series were examined. When the examples in the series are considered as the result of the study; social media and television have been very effective in determining the agenda, with the result that both parliaments have some changes that are unique to them.

Keywords: Agenda Setting, Social Media, Television, Black Mirror.

Arş. Gör. Yalova Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İletişim Sanatları Bölümü sayartahsineren@gmail.com

** Uzman. Yalova Üniversitesi, banuezber@gmail.com

Giriş

İnsanların yerleşik hayata geçmesiyle birlikte başlayan yönetme arzuları beraberinde birçok farklı metotların uygulanabilir olmasına olanak sağlamıştır. Siyasi güçlerin iktidarlarını mutlak kılmalarında enformasyon araçları son derece etkin bir rol oynamışlardır. Bu nedenle kullanılan en önemli yaklaşımlardan biri de 'gündem belirleme' olmuştur. Gündem belirleme tekniği ile enformasyon aktarımı belirli bir sistematik dahilinde gerçekleşirken aynı zamanda kullanıcıların oluşan bu fikir havuzu içerisinde etkileşime geçmeleri arzulanmıştır. Özellikle 20. yüzyılda televizyonun var olmasıyla birlikte artan görsellik, etkileşimin çok daha kuvvetli olmasını sağlamıştır. Bununla birlikte yöneticilerini televizyonlarda gören insanlar, belirli fikir ve düşüncelere daha kolay inanır hale gelmişlerdir.

Son 20-30 yılda gücünü arttıran internet, televizyonun bu gücüne adeta ortak olmuştur. Web 2.0'ın ortaya çıkması sonrasında sosyal medya mecralarının doğması insanların bilgiye ulaşmadaki hızlarını arttırmıştır. Bu durumun sonucunda gündem belirlemedeki etkiler çok daha başarılı bir şekilde var olmuştur.

Gündem Belirleme Kuramı'nın medya üzerindeki yansıması, insanların doğrudan etki altına alınarak belirli fikirlerin aşılması üzerine kurulmuştur. Geçmişte daha konvansiyonel yollarla yapılan bu çalışmalar, günümüzde internet sayesinde yerini daha kısa süreli ve etkili çalışmalara bırakmışlardır. Ele alınan çalışma kapsamında Black Mirror dizisinin 1. Bölümü olan The National Anthem, dizide yaşanan bir dizi olay üzerinden gündem belirleme kuramı kapsamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında özellikle internet ve televizyon sayesinde dizi içerisindeki halkın ne şekilde etki altına alındığı ve bir toplumda oluşan ve değişen gündemlerin bu mecralara ne şekilde yansıdığı irdelenmiştir. Gündem Belirleme Kuramı'nın sahip olduğu özellikler kapsamında yaşanan toplumsal değişimlerin açık bir şekilde aktarıldığı Black Mirror dizisi 1. Bölümü olan The National Anthem, bu bağlamda Gündem Belirleme Kuramı'nın yeni iletişim araçları kullanılarak halk üzerinde ne tür etkiler oluşturduğuna yönelik gerçekçi bir örnek teşkil etmektedir.

Çalışma kapsamında ayrıca dizinin birinci bölümü üzerinden yeni iletişim araçlarının, toplumsal baskıların yanı sıra siyasi objeler üzerinde ne tür etkiler oluşturduğu da irdelenmiştir. Bu bağlamda özellikle sosyal medya üzerinden yaratılan algının gündem belirlemedeki etkisi ve bunun siyasilere ne tür bir yansıması olduğuna konuları üzerinde durulmuştur.

Birçok kez bir propaganda aracı olarak kullanılan medya araçları, insanları bir fikre yönlendirirken aynı zamanda kaos ortamının oluşmasına da doğrudan hizmet etmektedir. Bu bağlamda ele alınan çalışmada, medya araçlarının bu yönelime ne şekilde hizmet ettikleri ve ne şekilde etkileşim içerisine girdikleri irdelenmiştir. Bu noktada sosyal medya mecraları üzerinden yayılan haberlerin ve televizyon kanalları sayesinde körüklenen korku kültürünün gündem belirlemedeki gücü ve etkisi açık şekilde göze çarpmaktadır.

Çalışmada ele alınan birinci bölüm, içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Özellikle dizideki prensesin kaçırıldığı ve parmağının kesildiği videonun yayınlanması sonrası ortaya çıkan sonuçlar ele alınarak, sosyal medya ve geleneksel medyanın gündem belirlemedeki gücünü ortaya çıkarmak ve bu iki mecranın ne tür farklılıklar barındırdığını belirlemek amaçlanmıştır.

Gündem Belirleme Kuramı ve Medya İlişkisi

Demokrasi ile beraber gücünü halktan almaya başlayan siyasiler, bu gücü ellerinde tutmak ve varlıklarını sürdürebilmek için birçok farklı kaynaktan beslenmektedirler. Siyasi objeler birçok kez medyayı bu bağlamda kullanarak, mevcut güçlerini korumak ve geliştirmek için ondan yararlanmışlardır.

İlk ortaya çıkışıyla birlikte kitleleri etkileme gücü fark edilen medya, günümüzde önemli bir konumdadır. Gazeteye beraber başlayan süreç; sinema, televizyon ve günümüzün

diğer kitle iletişim araçlarıyla beraber sürmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda medyanın işlevi ve etkileri de oldukça değişmiş ve çeşitli hale gelmiştir. Medya, halkı bilgilendirme, bilinçlendirme ve eğlendirme gibi amaçlarının ötesine geçerek iktidarların ve sermayeyi ellerinde bulunduran seçkin kesimin hizmetine girmiştir.¹

Siyasilerin halk üzerinde bırakmak istedikleri etki kapsamında, Gündem Belirleme Kuramı da sık kullanılan yöntemlerden biridir. Kitle iletişim araçları sayesinde bilgilenen insanlar, medyanın olaylara verdikleri önem derecelerini kabul etmeye meyilli olmaktadır. İnsanlar, medyanın kurmuş olduğu gündem sayesinde olayların hangi önemde olduklarını öğrenirler.² Bu durum sonucunda medya toplumların çoğunun konuşacağı konuları belirleyen ve izleyicilerin ne düşünmesi gerektiğine doğrudan karar veren mecra konumuna yerleşir.

Gündem Belirleme Kuramı'na ilişkin ilk çalışmalar 1960'lı yılların sonunda Amerika'da başlamıştır. Bu dönemde McCombs ve Shaw, 1968 yılındaki ABD başkanlık seçimlerinde gündem belirlemenin halkın üzerinde ne tür etkiler oluşturduğuna yönelik bir dizi çalışma yürütmüşlerdir. Yapılan çalışmalar sonucunda medyanın birçok konuda izleyicilerin bilişsel dünyalarını biçimlendirdiği sonucuna varılmıştır.³

Ortaya çıkan bu etki sonrasında gündem belirleme kuramı 1980'lerde daha da etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde birçok bilim insanı medya ve gündem arasındaki ilişkiyi irdelerken aynı zamanda medyanın gündem belirlemede ne tür etkileri olduğunu araştırmışlardır. Nitekim 1980 yılında gerçekleştirilen Uluslararası İletişim Birliği toplantısında Steve Chaffee, gündemin oluşturulmasında medyanın ne tür bir rol oynadığını sorgulayarak bu alandaki çalışmaların medya üzerine yoğunlaştırılmasına katkı sağlamıştır.⁴

Medyanın bu denli etkin bir rol oynamasıyla birlikte medya kurumları kitlelere belirli bir mesajı iletmeye ve onlar üzerinde etki oluşturma amacı gütmeye başlamışlardır. Özellikle seçim dönemlerinde daha sık kullanılmaya başlanan medya, insanların siyasileri tanıması ve oy verme geleneklerinin gelişmesi noktasında büyük etkiler yaratmıştır. 1981 yılında Weaver, Graber, McCombs ve Eyal'in ABD'deki başkanlık seçimine yönelik yaptıkları araştırmada halk ile bağlantıya geçen adayların oylarındaki etkinin çok daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Burada özellikle kelimeler üzerinden yapılan analizlerde bu etkinin en büyük kaynağı olarak medya görülmüştür.⁵

Her ne kadar gündelik yaşamda sözü edilen ilişkiyi görünür kılacak belirli ipuçları gözlemlenmek mümkün olsa da gündem belirlemenin derinden işleyen mekanizmaları, halkı haberler tarafından gizli bir işleyişle kontrol edilmeye müsait, savunmasız bir konuma yerleştirmektedir.⁶ Oluşan bu savunmasız yapı içerisinde, insanların fikirleri zamanla kamuoyu kavramının oluşmasına da neden olmaktadır. İnsanlara yerleştirilen her fikir toplumların belirli konularda düşünmelerine neden olurken aynı zamanda onların bu yönde hareket etmelerini de sağlamaktadır. Fakat oluşacak bu kamuoyu algısında zaman kavramı son derece önemlidir. Zira metinlerin insanların zihinlerine işlenmesi için belirli bir süre zarfı içerisinde yer alması ve beklenen etkiyi sağlayana kadar var olmaya devam etmesi gerekmektedir. McCombs ve arkadaşları medya gündemindeki bir konunun kamu gündeminde de dikkat çekmesi için gereken sürenin, genelde beş ile yedi hafta arasında değiştiğini, ancak sorunların niteliğinin bu durumu etkilediğini, bazı yerleşik sorunların kamu gündemine kolaylıkla girebildiği halde, yeni

¹Serkan Öztürk, *Türkiye'de Sermayenin Medya İçeriğine Etkisi; Kanal D Örneği*, Gazi Üniversitesi 2. Uluslararası Sanat Sempozyumu Bildiriler Kitabı Cilt 2, Ankara: Yıldızlar Yayıncılık, 2015, s. 151

²Levent Yaylagül, *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınevi, 2016, s. 80.

³L. Yaylagül, *a.g.e.*, s. 82.

⁴James W Dearing ve Rogers M.Everett, *Agenda-Setting*. California: Sage Publications, 1996, s. 24.

⁵Toshio Takeshita, "Current Critical Problems in Agenda-Setting Research", *International Journal of Public Opinion Research*, Sayı: 18, 2006, s. 22.

⁶Darreg G.Lilleker, *Siyasal İletişim Temel Kavramlar*. Çev., Yusuf Devran, Alpaslan Nas, Betül Ekşi, Yenal Göksun. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2013, s. 38.

sorunların bu gündeme girebilmek için yoğun çaba sarf etmesi gerektiğinin altını çizmektedirler.⁷

Gündem Belirleme Kuramı'nın medya ile bağlantılı olarak toplumlar üzerinde yarattığı etkide bir diğer önemli unsur yanlılık ve ideolojik kaygılardır. Shoemaker ve Reese'nin hiyerarşi sıralamasında en tepede ideolojik eğilimlerin etkisinden söz edilmektedir. Gündem belirleme çalışmaları içerisinde bu durum, "gündem yanlılığı" ile ifade edilebilir.⁸ Özellikle iktidara yakın kurumlarda çalışan editör ve muhabirler halkı bilgilendirmede farklı yaklaşımlar sergileyerek manipülasyon ve propagandaya başvurabilmektedirler. Böylece halk, bilgiye ulaşırken belirli süzgeçlerden geçerek en baştakinden çok daha farklı bir enformasyona maruz kalabilmektedir. Bu noktada medyanın etkileri büyüktür. Medya elinde bulundurduğu mevcut gücü sayesinde zaman zaman bazı sorunları görmezden gelme eğilimine girebilmektedir. Bu durum halkın bu konuların üzerinde fazla durmamasını sağlarken aksine belki de çok fazla önemli olmayan bir konunun günlerce medya mecralarında yer alması halkın bu konuya çok daha fazla tepki göstermesine ve medyada konunun günlerce yer almasına neden olabilmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere Gündem Belirleme Kuramı, geleneksel medya ve onun özelliklerinden sıkı bir şekilde faydalanarak toplumlar üzerinde etkiler bırakmaktadır. Özellikle geleneksel medya ve özelinde televizyonların yarattığı etkiler insanların bilgiyi alışı ve bunu zihninde işleyerek faaliyete geçirmesi noktasında kilit rol oynamaktadır. Televizyonun bu denli hakim olduğu etki geleneğine karşın, son yıllarda gelişen internet teknolojisi insanların daha saf ve duru bilgiye ulaşmasında onlara yardım eder hale gelmiştir.

İnternet ve sosyal medyanın gelişimiyle birlikte insanların bilgiye ulaşım yolları değişirken aynı zamanda bilgiyi harmanlama ve yorumlama gelenekleri de değişiklik göstermeye başlamıştır. Dolayısıyla gündemin belirlenmesi noktasında yeni medya daha etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Bununla birlikte insanlar gelen bilgiyi daha fazla sorgularken anında değişen gündemler insanların zihinlerine değişimi zor olan fikirler aşılamıştır.

İnternetin sahip olduğu güç, aynı zamanda gündemlerin çok daha kısa bir sürede ve güçlü bir şekilde değişmesini sağlar olmuştur. Bu durum, insanların daha sağlam bir şekilde etki altına alınması sonucunu doğururken aynı zamanda bazı sorunları da getirmiştir. İnternet üzerinden yayılan fikir ve haberlerin çoğu zaman doğrulanamaması ortaya atılan iddianın güvenilirliğine gölge düşürürken bu durum aynı zamanda oluşan toplumsal kanaatin sağlamlığını sorgulatır hale gelmiştir.

İnternetin sahip olduğu tüm bu olumsuzluklara rağmen, gündem belirleme noktasında oluşturduğu etki yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle internet ve tekelinde yeni medya toplumsal gelişmelerle birlikte insanların yeni fikirlere alışması ve kabullenmesi noktasında etkin kullanılan bir mecra olmuştur.

Yeni Medyanın Gündem Belirlemedeki Etkisi

1970'li yıllarda askeri amaçlı geliştirilen internet, kısa bir süre içerisinde birçok farklı alanda etkisini gösterir hale gelmiştir. Web 2.0'ın ortaya çıkmasıyla birlikte hayatımıza giren sosyal medya kavramı, insanların karşılıklı iletişime geçmelerini sağlarken aynı zamanda etkileşimi çok daha güçlü kılmıştır. Bu etkileşimin en güçlü yollarından biri şüphesiz kamusal alanda yaşanan değişimler olmuştur. İnsanlar önceleri belirli meclislerde birbirleriyle yüz yüze iletişim kurarken sosyal medyayla birlikte bu etkileşimler global bir hal almıştır. İnsanlar Facebook, Twitter gibi sosyal medya ortamlarında birbirleriyle iletişim kurarak, gruplar

⁷Betül Terkan, *Gündem Belirleme Medya ve Siyasal Gündem Üzerine Bir Çalışma*. Konya: Tablet Yayınevi, 2005, s. 63.

⁸Erkan Yüksel, *Medyanın Gündem Belirleme Gücü*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2001, s.93.

oluşturarak, hayran siteleri kurarak kamusal alanın bir başka boyutunun, sanal boyutunun yapılanmasını sağlamaktadırlar.⁹

Sosyal medyanın kullanıcılara sağladığı bir diğer özellik ise hız olmuştur. Geleneksel medyada ilk zamanlarda gazeteler aracılığıyla insanların bilgiye ulaştıkları zaman genellikle bir sonraki güne tekabül ederken televizyon ve radyo ile birlikte bu süre biraz daha kısalmış hale gelmiştir. Buna rağmen yukarıda saydığımız hiçbir enformasyon aracı hız noktasındaki etkisini sosyal medya mecraları kadar etkin gösterebilir olmamıştır. Özellikle Facebook ve Twitter kullanıcıları, hem kişisel fikirlerini saniyeler içerisinde diğer kişilerle paylaşırken hem de şahit oldukları olayları kısa bir süre içerisinde yayınlayarak insanların bu konularda kolayca fikir sahibi olmalarının yolunu açar hale gelmişlerdir.

Yeni medyanın gündem belirlemedeki güçlü etkisi kendisini birçok farklı alanda gösterir olmuştur. Son yıllarda dünya genelinde yaşanan birçok toplumsal hareket yeni medyadan faydalanırken bu kavramı bir araç olarak kullanır hale gelmiştir. Nitekim geleneksel medyada tek taraflı enformasyon ile birlikte insanlar kendilerini ifade edebilme şansı bulamazken, yeni medya ile birlikte ellerine geçirdikleri bu fırsat onları çeşitli haklar talep etmeye itmiştir. Bu duruma ilişkin en büyük örnekler ise "Arap Baharı" ve "Wall Street'i İşgal Et" gibi eylemler ve protestolardır.

İnsanların sosyal medyaya yönelmesinin bir diğer nedeni ise verilen enformasyonun herhangi bir süzgeçten geçmeden direkt olarak birinci kaynaktan izleyiciye aktarılmasıdır. Çünkü sosyal medya, gündemini kendi belirleyen, kendine özgü kuralları ve iletişim biçimi olan, daha katılımcı ve daha hareketli bir medya türü olarak karşımıza çıkmakta olduğundan, baskı ve belli güçlerin ötesinde, tümüyle bir sivil toplum hareketi ve bir sosyal sorumluluk olarak algılanmaya başlamıştır.¹⁰ Bu yapısı ile geleneksel medyadan ayrılan sosyal medya, herhangi bir etkin gücün altında yer almadan tamamen bağımsız bir formatta yayıncılığın öncüsü olmuştur.

Sosyal medya aynı zamanda habercilik alanında da belirli değişimleri beraberinde getirmiştir. Sosyal medyanın devreye girmesiyle birlikte konvansiyonel medyaya alternatif bir mecra olan "vatandaş gazeteciliği" doğmuş oldu. Bu sayede vatandaş, kurmuş olduğu interaktif iletişim sayesinde "haber kaynağını" seçebilmekte veya kendine sunulan bir haberi anında doğrulayacak ve yanlışlayacak mekanizmalara sahip olabilmektedir.¹¹ Gündem Belirleme Kuramı kapsamında ele alındığında sosyal medya, yukarıda belirtilen tüm özelliklerden beslenerek bilginin herhangi bir süzgeçten geçmeden birinci elden yayılmasına doğrudan etki sağlamaktadır.

Tüm özellikleri göz önünde bulundurulduğunda sosyal medya şüphesiz ki kullanıcılara büyük olanaklar sağlamaktadır. İnternetle birlikte gelişen enformasyon teknolojileri hızla değişen gündemlere, büyük katkı sağlarken bu durum aynı zamanda insanların yayınlanan bilgilere olan yaklaşımlarını da hızlı şekilde etkiler olmuştur. Bu nedenle sosyal medya, özellikle gündem belirleme ve yeni gündem oluşturma noktasında birçok yeni özelliği kullanılır hale getirmiştir. Twitter üzerinde her gün belirlenen gündemler ve insanların hashtagler üzerinden bu konulara ilişkin yorumlarda bulunması da bu durumun en bariz örneği olarak göze çarpmaktadır.

⁹Nazife Güngör, *İletişim Kuramları Yaklaşımları*, Ankara: Ekinoks Yayın Dağıtım, 2013, s. 372.

¹⁰Uğur Gündüz, *Toplumsal Hareketler, Sivil İtaatsizlik ve Sosyal Medya Yansımaları: (133-154) Sosyal Medya Araştırmaları 1*. haz., Ali Büyükaslan, Ali Murat Kırık. İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2013, s. 137.

¹¹Mehmet Gökhan Genel, Etkili Bir Propaganda Aracı Olarak Medyanın Bireylerin Siyasal Tercihine Etkisi "Yalova İli Örneği", : *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 1, 2014, s.50.

Amaç

2011 yılında Yönetici Charlie Brooker öncülüğünde İngiliz kanalı Channel 4'da yayın hayatına başlayan Black Mirror dizisi, kısa sürede önce İngiltere'de daha sonra da tüm dünyada büyük bir beğeni kazanmıştır. Dizi Aralık 2011'de yayınladığı ilk bölümü olan "The National Anthem" ile bir hafta gibi bir sürede 2,07 milyon insan tarafından izlenmiştir.¹²

Dizinin ilk bölümünde bir kaçırılma olayı sonucunda, terörist grupların ülkenin başbakanından olan taleplerini sosyal medya üzerinden tüm ülkeye duyurarak adeta yeni bir gündem oluşturmaları işlenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı sosyal medya ve geleneksel medyanın gündem belirlemedeki gücünü göstermektir. Çalışmanın bir diğer amacı ise gündem belirlemede, sosyal medya ve geleneksel medyanın ne tür farklılıklar barındırdığını ortaya çıkarmaktır.

Yöntem

Çalışma kapsamında Black Mirror dizisi The National Anthem bölümünün tamamı izlenmiştir. Bu bağlamda çalışma dizinin birinci bölümüne göre içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir.¹³

Demirci ve Köseli'ye göre ise içerik analizi sosyal bilimcilere arşivlerden, dokümanlardan ve kitle iletişim araçlarından elde edilmiş ham bilgilerin incelenmesi ve bir mana kazandırılmasında sistematik bir metodoloji sağlar.¹⁴ Diğer yandan içerik analizi, bazı şeylerin miktarını (şiddet, zencilerin oranları, kadınlar, meslek türleri ve diğerleri) bazı iletişim biçimi örneklerinde (çizgi filmlerde, durum komedileri, sabun köpüğü, haberler vb.) ölçmeye (saymaya) dayanan araştırma tekniğidir. İçerik çözümlemesindeki temel varsayım, iletilerin araştırılması ve iletişimin bu iletileri alan insanları aydınlatmasıdır.¹⁵

Yöntem bağlamında çalışmanın sınırlılığı, dizinin birinci bölümündeki prensesin kaçırılması olayının ortaya çıkmasına neden olan sosyal medya ve internet diyalogları ile televizyonlarda olayın yayınlanmasını içeren diyaloglardan oluşmaktadır. Çözümleme, prensesin kaçırılmasının ilk duyulduğu an ve prensesin parmağının kesildiği videonun yayınlanması sonrasındaki anlar olarak ikiye ayrılmıştır. Bu ayrımın yapılmasının nedeni ilk başta prensesin kaçırılması sonrası halkın başbakana desteğinin yüzde 72, prensesin parmağının kesilmesi sonrasında ise bu desteğin yüzde 14'e düşmesidir. Bu bağlamda dizide yer alan diyaloglardaki röportajlar ve gazetecilerin olaya ilişkin yorumları incelenmiştir.

Çalışmanın sosyal medya ayağında ise dizideki insanların sosyal medya hesaplarından yaptıkları yorumlar ve sosyal medyaya ilişkin yorum yapan karakterlerin sözleri incelenmiştir. Çalışmada ayrıca tüm bu yorumlarda en çok kullanılan kelimelerin de bir listesi hazırlanarak, genel bir çerçeve gösterilmeye çalışılmıştır.

Değerlendirme

The National Anthem bölümü, yukarıda da belirtildiği gibi temelde iki kırılma noktasından oluşmaktadır. Bunlar, prensesin kaçırıldığının duyulması ve başbakanın terörist grubun isteklerini yerine getirmeyeceğini açıklaması sonrasında prensesin parmağının kesildiğini gösteren bir videonun sosyal medya ve televizyon kanallarına servis edilmesidir. Bu

¹²"Weekly top 30 programmes" <http://www.barb.co.uk/viewing-data/weekly-top-30/> erişim tarihi: 07.08.2017

¹³Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 242.

¹⁴Süleyman Demirci ve Mutlu Köseli *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, haz.,Kaan Böke, İstanbul: Alfa Kitap, 2011, s.332.

¹⁵Arthur Asa Berger, *Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri*, haz.,Nazmi Ulutak, Aslı Tunç, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, 1993, s. 104.

bağlamda prensesin kaçırılması için halkla yapılan ilk röportajlarda başbakana karşı büyük oranda bir destek göze çarpmaktadır. Nitekim bu röportajlarda, *"Bu iğrençliği izleyecek kadar hayvan değilim"*, *"Prensesi kurtarırsa kahraman olacaktır"* ve *"Hükümet bu konuda geri adım atmamalıdır"* tarzında yorumlarla halk Başbakan'a olan desteğini açık bir şekilde göstermektedir.

Televizyonda yapılan ilk yayınlar sonrasında ele alınan röportajlar ve diyaloglar neticesinde Tablo 1'de yer alan veriler ortaya çıkmıştır. Halkın desteği bu noktada yüzde 46,69 olarak gösterilmiştir. Başbakanın haksız olduğunu içeren yorumlar ise daha çok D Bildirisi yayınlanması ve halkın ilk etapta konudan haberdar edilmemesi üzerinedir. Bu noktada Başbakan'a özellikle, *"Neden gizliyor ki? Sosyal medyada zaten her şey aleni ortada!"* tarzı eleştiriler yapılmıştır. Bununla birlikte bir grup insan ise olayın tehdit ve dehşetine kapılarak sessiz kalmış ve durumu anlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

	Frekans	Yüzde
Başbakanı Destekleyen Yorumlar	7	% 46,69
Başbakanı Eleştiren Yorumlar	4	% 26,65
Tarafsız Yorumlar	4	% 26,65
Toplam	15	%100,0

Tablo 1. Prensesin Kaçırılması ve Olayın Televizyonlarda Yayınlanması Sonrası Halkın Başbakana Karşı Tutumu (The National Anthem Bölüm İçi Analizi)

Başbakan'ın kendi yerine bir dublör bulmaya çalışması ve teröristlerin bu durumu öğrenmesiyle birlikte, olay bambaşka bir seyre kavuşmuştur. Teröristlerin atılan bir tweet ile dublörü görmesi ve bunun sonucunda da UKN kanalına ve sosyal medyaya prensesin parmağının kesildiğiyle ilgili videoyu servis etmesi; halkın bu dehşet sonrasında yönetime olan tutumunda güçlü bir değişime neden olmuştur. Bu noktadan sonra Tablo 2'de de görüleceği gibi Başbakan'a destek yüzde 12,5'e düşmüştür. Eleştiri ise yüzde 62,5'e çıkmıştır.

Bu noktada halk özellikle İngiliz hanedanını savunma refleksi göstererek, *"Bir başka Başbakan'ımız olabilir. Ama prensesimiz asla"*, *"Başbakan bir an önce bu talimatı yerine getirmeli yoksa prenses ölecek"* tarzında açıklamalarla Başbakan'ı baskı altına almaya başlamışlardır. Nitekim bu baskılar sonucunda Başbakan, talimatı yerine getirmeye karar vermiştir.

	Frekans	Yüzde
Başbakanı Destekleyen Yorumlar	1	% 12,5
Başbakanı Eleştiren Yorumlar	5	% 62,5
Tarafsız Yorumlar	2	% 25
Toplam	8	%100,0

Tablo 2. Prensesin Parmağının Kesildiği Videonun Televizyon Kanallarında Yayınlanması Sonrası Halkın Başbakana Karşı Tutumu (The National Anthem Bölüm İçi Analizi)

Prencesin kaçırılmasının televizyonda yayınlanmasına ilişkin genel verilere baktığımızda ortaya birbirine yakın rakamlar çıkmaktadır. Burada özellikle geleneksel medyanın kontrolcü ve yönlendirici etkileri büyüktür. Nitekim, Başbakanlık olayın yayınlandığı ilk saatlerde kanalları arayarak ilk önce yayınlanmaması, sonrasında ise olayın yumuşatılması yönünde birçok talimat vermiştir. Fakat prensesin parmağının kesilmesiyle birlikte olay önü alınamaz bir noktaya doğru ilerlemiştir. Tüm bu gelişmelere rağmen Başbakan'ı eleştiren yorumlar, destekleyici yorumlardan daha fazla olmuştur.

	Frekans	Yüzde
Başbakanı Destekleyen Yorumlar	8	%34,78
Başbakanı Eleştiren Yorumlar	9	%39,13
Tarafsız Yorumlar	6	%26,08
Toplam	23	%100,0

Tablo 3. Prensesin Kaçırılması ve Parmağının Kesilmesinin Televizyon Kanalında Yayınlanması Sonrası Halkın Başbakana Karşı Tutumunun Toplam Verileri (The National Anthem Bölüm İçi Analizi)

Yaşanan gelişmelerin sosyal medya ayağına baktığımızda ise geleneksel medyaya tezat bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bilindiği üzere prensesin kaçırılması hadisesinin ilk ortaya çıktığı mecra Youtube olarak lanse edilmektedir. İlk etapta 50 bin kişinin izlediği kaçırılma videosu birkaç saat içerisinde 16 milyon rakamına ulaşmıştır. Bu nedenle Başbakan, sabah kendisine haberin geldiği ilk andan itibaren sosyal medya üzerinden bu konunun duyulmaması için büyük çaba sarf etmiştir. Buna karşın sosyal medya üzerinden kendisine yapılan karalama kampanyaları ilk dakikadan itibaren çok sayıda olmuştur. Bu bağlamda prensesin kaçırılması sonrası sosyal medya mecralarında Başbakan aleyhine alaycı ve ağır ifadeler kullanılmıştır. "Gitsin ve o domuzla ilişkiye girsin", "Domuzcu Başbakan", tarzı yorumlarla Başbakan ağır bir şekilde eleştirilmiştir. Tablo 4'te de görüleceği üzere ilk etapta Başbakan'ı destekleyenlerin oranı yüzde 25'te kalmıştır. Eleştirenlerin oranı ise yüzde 50 olmuştur.

	Frekans	Yüzde
Başbakanı Destekleyen Yorumlar	2	% 25
Başbakanı Eleştiren Yorumlar	4	% 50
Tarafsız Yorumlar	2	% 25
Toplam	8	%100,0

Tablo 4. Prensesin Kaçırılması ve Olayın Sosyal Medyada Yayınlanması Sonrası Halkın Başbakana Karşı Tutumu (The National Anthem Bölüm İçi Analizi)

Prensesin parmağının kesildiği videonun yayınlanmasıyla birlikte ise sosyal medyada Başbakan'a karşı tam bir linç kampanyası yürütülmüştür. Dakikalar içerisinde 10 binlerce tweet atılmaya başlanmıştır ve özellikle Başbakan'ın kişiliğine hakaret eden tweetlerin sayısında büyük artış olmuştur. Bu noktada Tablo 5'te de görüleceği üzere Başbakan'ı eleştiren yorumların oranı yüzde 75'e kadar çıkarken, destekleyici yorumlar ise bitmiştir.

	Frekans	Yüzde
Başbakanı Destekleyen Yorumlar	0	%0
Başbakanı Eleştiren Yorumlar	6	%75
Tarafsız Yorumlar	2	%25
Toplam	8	%100,0

Tablo 5. Prensesin Parmağının Kesildiği Videonun Sosyal Medyada Yayınlanması Sonrası Halkın Başbakana Karşı Tutumu (The National Anthem Bölüm İçi Analizi)

Başbakan'a yönelik tutumun sosyal medyadaki genel verilerine bakıldığında ise eleştirel yorumların oranının yüzde 62,5 olarak çıktığı görülmektedir. Özellikle televizyondaki oranlarla karşılaştırıldığında sosyal medyadaki eleştirel dilin çok daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Sosyal medya mecralarında özellikle eleştiri dilinin çok daha sert olmasında şüphesiz ki insanların birinci elden yorumda bulunabilmesinin ve eleştirilerini televizyona oranla çok daha özgür bir şekilde yapabilmesinin önemi büyüktür.

	Frekans	Yüzde
Başbakanı Destekleyen Yorumlar	2	%12,5
Başbakanı Eleştiren Yorumlar	10	%62,5
Tarafsız Yorumlar	4	%25
Toplam	16	%100,0

Tablo 6. Prensesin Kaçırılması ve Parmağının Kesilmesinin Sosyal Medyada Yayınlanması Sonrası Halkın Başbakana Karşı Tutumunun Toplam Verileri (The National Anthem Bölüm İçi Analizi)

Televizyon ve sosyal medya verilerine genel bir tablodan bakıldığında sosyal medya eleştirel metinlerin oranının daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda özellikle gündem belirleme noktasında kitle iletişim araçlarının önemi kendisini büyük oranda belli ederken sosyal medya mecralarının kitleleri harekete geçirmede geleneksel medyaya oranla bir adım daha önde olabileceği ifade edilebilir.

	Frekans	Yüzde
Başbakanı Destekleyen Yorumlar	10	%25,64
Başbakanı Eleştiren Yorumlar	19	%48,71
Tarafsız Yorumlar	10	%25,64
Toplam	39	%100,0

Tablo 7. Prensesin Kaçırılması ve Parmağının Kesilmesinin Sosyal Medya ve Televizyonlarda Yayınlanması Sonrası Halkın Başbakana Karşı Tutumunun Toplam Verileri (The National Anthem Bölüm İçi Analizi)

İnsanların yaptıkları yorumlarda kullandıkları kelimeler de tutumlarına yönelik önemli ipuçları vermektedir. Sosyal medya ve televizyonlar üzerinden yapılan yorumlarda dikkat çekilen ve en fazla telaffuz edilen kelime eleştiri olmuştur. Bununla birlikte insanlar sosyal medya, yayınlama, izleme ve destek gibi kelimeleri de sıkça kullanarak, çalışmanın genel perspektifine uygun bir çizgide hareket etmişlerdir.

Kullanılan Kelimeler	Sayısı
Eleştiri	11
Sosyal Medya	8
Yayınlamak	6
İzlemek	5
Desteklemek	3
Engellemek	2

Tablo 8. Sosyal Medya ve Televizyonda Yayımlanan Haberler Sonrası Halkın Yaptığı Açıklamalarda Sıkça Kullanılan Kelimeler (The National Anthem Bölüm İçi Analizi)

Sonuç

4 Aralık 2011'de İngiltere'de yayın hayatına başlayan Black Mirror dizisi, insanlığın geleceğini tasvir eden bir bilim kurgu dizisidir. Genellikle insanların ileride yaşayacakları hayatları distopik bir perspektifle tasvir eden dizi, her bir bölümde farklı bir konuyu, farklı oyuncular ile ele almaktadır. Her bölümde farklı bir konunun ele alınmasına karşın genellikle tüm bölümler ortak bir sonuca hizmet ederek toplumların gelişen teknolojiler karşısında yalnızlaşması ve bu teknolojilerin insanları ele geçirerek hayatlarını adeta karanlık bir döneme doğru sürüklemesini anlatmaktadır.

Bir bilim kurgu dizisi olan Black Mirror, aynı zamanda distopik bir evrenin kuruluşunu ve bununla birlikte dijital gelişmelerin bu alana yaptığı katkıları gerçekçi bir şekilde gün yüzüne çıkarmaktadır. Teknolojik gelişmelerin yarattığı bu evren, temelde kitle iletişim araçlarının değişimi ve onların oluşturduğu etkiye dayanır. Nitekim Marshall McLuhan, bu durumu elektromanyetik keşiflerin insanları küresel köy koşulları altında yaşamaya ittiğini belirterek açıklamıştır. McLuhan, bu yaklaşımıyla şüphesiz ki insanların artık ortak bir dünyayı yaşayacaklarını ve birbirleriyle olan tüm iletişim süreçlerinin eskiye oranla daha da kısılacağını ve etkileşeceğini belirtmektedir.

Sanayi Devrimi sonrasında hızla gelişen dünya sistemi, özellikle 1950'lere gelindiğinde yeni bir sisteme adım atar olmuştur. Soğuk Savaş döneminde hızla artan silahlanma ve bununla birlikte Sovyet ve Batı bloğunun birbirine karşı tutunduğu tavır, Bilgi Toplumu kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bağlamda Bilgi Toplumu ile birlikte bilginin önemi artar hale gelmiştir. Yaşanan bu değişim, beraberinde teknolojik gelişimleri getirmiştir. Sanayi toplumundaki bilek gücünün yerini bilgi alırken bilgi toplumu zamanla enformasyon toplumunun bir parçası haline gelmiştir.

Yeni medya, enformasyon toplumunun içinde barındıran ve yeni bir dijital dünya yaratan önemli bir oluşum olarak dikkat çekmektedir. Yeni medyanın sahip olduğu birçok özellik, geleneksel medyanın sahip olduğu özelliklerin üzerine bir şeyler katarak devam etmektedir. Diğer yandan bu özellikler onu geleneksel medyadan da birçok yönüyle ayırmaktadır. İnsanların seslerini kolayca duyurmalarına yardımcı olan yeni medya, bu bağlamda yeni bir yayıncılık olgusunu da beraberinde getirmiştir. İnsanlar yeni medya sayesinde kolaylıkla paylaşımlarda bulunabilme ve kendi istekleri doğrultusunda sansürden muaf bir yayıncılık anlayışını yürütebilmektedirler.

Teknoloji ve hız, insanların hayatlarında her dönemde büyük etkiler bırakmıştır. Dolayısıyla yeni medyanın ortaya koyduğu yeni dünya düzeni de insanlar üzerinde birçok etkiye sahiptir. İnsanlar özellikle hem istediklerini özgür bir şekilde sunabilme gücüne sahiptir hem de denetim ve sansür mekanizmalarından daha azade bir şekilde fikirlerini açıklayabilmektedirler. Bu durum beraberinde insanların geleneksel medyadan hariç bir şekilde gündem belirleyebilme alternatifini meydana çıkarmıştır. Nitekim, yeni medyanın her geçen gün artan bu gücü insanlara bireyselleşme ve aynı zamanda toplumu daha fazla etkileyebilme özelliği tanımaktadır.

Yeni medyanın bu gücü aynı zamanda teknolojik gelişmelerin geleceğine dair birçok ip ucu sunmaktadır. Black Mirror dizisinde ortaya atılan birçok teknolojik kehanet, dünyanın geleceğiyle ilgili insanlara fikir vermektedir. Dizi genelinde, sosyal medya ve dijital teknolojinin gelişiminin avantaj ve dezavantajları sunulurken, aynı zamanda dünyanın sonuna her geçen gün daha fazla yaklaşıldığıyla ilgili bir dizi referanslar verilmektedir. İnsanların bireysel ilişkileri, yeni toplum düzeni ve siyasal düzene yönelik eleştirilerin yer aldığı bu dizide aynı zamanda geleceğe yönelik sert eleştirel de yapılmaktadır.

Black Mirror dizisinin 1. bölümü olan The National Anthem'de aslında bu bağlamda senaryolaştırılmıştır. Konu bir başbakanın uygunsuz bir teklife karşı reaksiyonu üzerine kurgulanmıştır. Fakat yönetmen aynı zamanda ana hikaye arkasında sürekli gelişen teknolojinin insanları nasıl vicdansızlaştırdığına, üzerlerindeki baskıyı nasıl arttırdığına ve bu durumun siyasal bir malzeme olarak nasıl kullanıldığına dem vurmaktadır.

Gündem Belirleme Kuramı kapsamında incelenen bölümde prensesin kaçırılması ve sonrasında parmağının kesilmesi hadisesi en önemli iki veri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı doğrultusunda yapılan inceleme sonucunda hem sosyal medyanın hem de geleneksel medyanın gündem belirleme konusunda oldukça güçlü olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal medya bu noktada gücünü internetin hızlık ve ulaşılabilirlik konsepti üzerinden, geleneksel medya ise insanların televizyon izleme alışkanlıkları ve bilgi alma sürecinde televizyona olan aşinalıkları üzerinden göstermiştir. Bununla birlikte sosyal medya ve geleneksel medyanın farklılıkları konusunda da birçok veri göze çarpmaktadır. Burada öncelikle sosyal medyanın insanları daha fazla eleştirel ve sert olmaya ittiği görülmektedir. Bu durumun temel nedeninin sosyal medyanın anonim özgürlük sunması ve bireysel kimlik açıklama zorunluluğu aramaması olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte sosyal medya hızlık konusunda geleneksel medyaya oranla daha fazla güce sahiptir. Bu durum dizide kendisini, saatler içinde 16 milyon izleyici ve dakikada on binlerce tweet atılması üzerinden göstermektedir. Tüm bu gelişmelerin yanı sıra geleneksel medya ise daha kuralcı ve belirli filtrelemelerle bilgi akışını aktarmaya devam etmektedir. Sosyal medyada kaçırılma olayının duyulmasına karşın televizyon editörlerinin daha dikkatli ve kuralcı yapıda yaklaştıkları dikkat çekmiştir. Öte yandan dizi aracılığıyla verilen metinlerde ana akım medyanın gücünü hala kaybetmediği de varılan bir diğer kanıdır. Bu konuda en önemli etkenlerden biri olarak; insanların televizyonu halen bir eğlence unsuru olarak görmelerinin yattığı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Arthur Asa Berger, *Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri*, haz.,Nazmi Ulutak, Aslı Tunç, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, 1993.
- Boren, Alex, *A Rhetorical Analysis of Black Mirror: Entertaining Reflections of Digital Technology's Darker Effects*. Undergraduate Research Journal, Colorado 2015, s. 15-24.
- Dearing, JamesW ve Everett M Rogers, *Agenda-Setting*. California: Sage Publications, 1996.
- Genel, Mehmet Gökhan, *"Etkili Bir Propaganda Aracı Olarak Medyanın Bireylerin Siyasal Tercihine Etkisi "Yalova İli Örneği"*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Erzurum 2014, s.45-60.
- Güngör,Nazife, *İletişim Kuramlar Yaklaşımlar*, Ankara: Ekinoks Yayın Dağıtım, 2013.
- Lilleker, Darreg G. *Siyasal İletişim Temel Kavramlar*.Çev.,Yusuf Devran, Alpaslan Nas, Betül Ekşi, Yenal Göksun. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2013.
- McCombs, Maxwell., Donald L Shaw ve David Weaver. *Communication and Democracy Exploring The Intellectual Frontiers in Agenda Setting Theory*, New Jersey: Lawrance Erlbaum Associates Publishers.1997.
- Öztürk, Serkan. *Türkiye 'de Sermayenin Medya İçeriğine Etkisi; Kanal D Örneği*, Gazi Üniversitesi 2. Uluslararası Sanat Sempozyumu Bildiriler Kitabı Cilt 2, Ankara: Yıldızlar Yayıncılık, 2015.
- Söderberg, Britta. "The dark reflection: A look at how the media is depicted in the short film Black Mirror – The National Anthem and how this could affect societ" Yüksek Lisans Tezi, Linnaeus University, 2013.
- Süleyman Demirci ve Mutlu Köseli *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, haz.,Kaan Böke, İstanbul: Alfa Kitap, 2011.
- Takeshita, Toshio *Current Critical Problems in Agenda-Setting Research*, International Journal of Public Opinion Research, Sayı: 18, 2006, s. 275-296.
- Terkan Betül, *Gündem Belirleme Medya ve Siyasal Gündem Üzerine Bir Çalışma*. Konya: Tablet Yayınevi, 2005.
- Uğur Gündüz. *Toplumsal Hareketler, Sivil İtaatsizlik ve Sosyal Medya Yansımaları: (133-154) Sosyal Medya Araştırmaları 1*. Haz., Ali Büyükaslan, Ali Murat Kırık. İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2013.
- Yaylagül, Levent. *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınevi, 2016.
- Yıldırım Ali ve Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* :İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Yüksel, Erkan. *Medyanın Gündem Belirleme Gücü*. Konya: Çizgi Kitabevi, (2001).
- Weekly top 30 programmes Erişim 5 Haziran 2017, <http://www.barb.co.uk/viewing-data/weekly-top-30/>.